

GEZONDE GEITENHOUDERIJ

In de Nederlandse melkgeitenhouderij zijn innovaties vooral gericht op een verhoging van het (financieel) rendement en op marktoriëntatie. Veel aandacht gaat naar het sluiten van kringlopen, het natuurlijk gedrag van de dieren, biodiversiteit en landschap. – *Luc Van Dijck*

Nederland telt vandaag ongeveer 350 professionele melkgeitenbedrijven die samen 200 miljoen kilo melk produceren. Het gemiddeld aantal geiten per bedrijf ligt rond de 800 en neemt nog steeds toe. De melkgeitenhouderij bestaat in Nederland ongeveer 25 jaar. Deze sector is in die tijd uitgegroeid tot een innovatieve hoogproductieve producent van voedsel. De melkgeitenhouderij doet al veel inspanningen op het vlak van duurzaamheid. Duurzaam betekent: economisch rendabel, veilig voor de consument, diervriendelijk en met een zo laag mogelijke belasting van natuur en milieu. Alle schakels in de keten nemen hun verantwoordelijkheid, van producent tot consument. Ondernemers investeren volop in innovatie maar er zijn nog verscheidene belemmeringen voor een goede economische groei.

In de LTO-visienota 'Gezonde geitenhouderij' staat aangegeven hoe de sector deze belemmeringen wil counteren. In deze nota zijn de uitdagingen en de doelstellingen voor de komende jaren opgelijst op het vlak van belangrijke

.....
Schaalvergroting mag niet ten koste gaan van het welzijn van de geit.
.....

beleidsthema's. Hieronder verstaan we dierenwelzijn, diergezondheid, omgeving en gesloten kringlopen. De sector wil inspelen op de vragen vanuit de samenleving en wil alle partners meekrijgen in dit verhaal. Door het wegvallen van de

Productschappen in Nederland, besloot men om een samenwerkingsplatform tussen NGZO (Nederlandse Geiten Zuivel Organisatie) en LTO-vakgroep Melkgeitenhouderij op te richten. Het is de bedoeling om onderzoek en projecten te bekostigen via een heffing op de ingezamelde melk.

Werkpunten

De sector wil door een transparante communicatie van de veehouder naar zijn omgeving de vereiste *license to produce* verdienen. Opendeurdagen maken daar deel van uit om de verbinding tussen producent en consument/burger te versterken. De sector wil economisch duurzaam zijn. Hij moet nog meer oog hebben voor de marktwerking. 35% van de melkproductie gaat naar verwerkers in Frankrijk. De komende 10 jaar moet het aandeel melk dat in eigen land wordt

verwerkt toenemen. De consument moet voldoende geïnformeerd worden over de productiewijze en de kwaliteit van geitenmelk en -kaas, zodat hij daar ook een faire prijs voor wil betalen. De sector moet op zoek naar een duurzame oplossing voor de afzet van boventallige geitenlammeren (bokjes) en moet investeren in het vermarkten van geitenlamsvlees. Mogelijkheden liggen er in de biologische landbouw, in verbreding en in schaalvergroting. LTO stelt zelf geen grenzen aan de grootte van een melkveebedrijf. Schaalvergroting mag echter niet ten koste gaan van het welzijn van de geit. Wat telt is de schaal die past bij de ondernemer, zijn omgeving, de afzetmarkt en de toegevoegde waarde die het bedrijf levert aan de samenleving. Melkgeitenhouders werken aan gezondere robuuste geiten en aan een hoge gezondheidsstatus in hun bedrijven. Die begint met preventieve maatregelen waarbij een stringente bedrijfshygiëne, vaccinatie en goed gezondheidsmanagement belangrijke peilers zijn.

De sector heeft vanzelfsprekend oog voor het milieu. Nieuwe emissiearme stalsystemen moeten de ontwikkeling van bedrijven binnen en rond natuurgebieden een nieuw perspectief bieden. Efficiënt gebruik van stalmest moet voor de gewassen de noodzakelijke nutriënten aanbrengen. De vaste mest kan bijdragen aan een verbetering van het bodemleven en de bodemvruchtbaarheid. Het beter sluiten van de kringloop is noodzakelijk. Gezondheidsrisico's voor omwonenden moeten beheersbaar zijn door hygiënemaatregelen en een gerichte aanpak van zoonosen. Knelpunten op het vlak van dierenwelzijn zoals het langeafstandstransport van jonge geiten, het uitvalspercentage, de levensduur en het onthoornen van geiten moeten een oplossing krijgen. Net als andere dierlijke sectoren werkt de melkgeitensector zelf aan een kwaliteitsstelsel om de voedselveiligheid te kunnen waarborgen. Er zal gewerkt worden in de richting van minder noodzakelijke import van veevoedergrondstoffen. Qua ruimtelijke ordening zijn melkgeitenbedrijven die in harmonie zijn met de omgeving het streefdoel. De sector kent zowel grondloze bedrijven als bedrijven die het benodigde ruwvoer volledig op eigen grond telen. Om de concurrentie binnen Nederland en de EU aan te kunnen, moeten bedrijven de mogelijkheid krijgen om te groeien. Verder zal er onderzocht

worden welke kansen agroparken de melkgeitenhouderij kunnen bieden. Wat het Europees landbouwbeleid betreft, moet de melkgeitenhouderij de kansen die het nieuwe GLB biedt zien te benutten. Het GLB kan de sector ondersteunen op vlak van onderzoek en innovatie en om te beantwoorden aan de wensen van de samenleving die niet door de markt worden vergoed. Een laatste doelstelling

De praktijk

Midden juli bezochten wij in het kader van de Boerenbondwerking voor geitenhouders 2 melkgeitenbedrijven in Nederlands Limburg. Beide bedrijven illustreren mooi de diversiteit die ook spreekt uit de LTO-visienota. Een groot bedrijf zonder grond dat de nadruk legt op productie, openheid en communicatie, innovatie en management aan de ene kant en een

Het ene bedrijf is het andere niet. Diversiteit is troef. Maar voor iedere melkgeitenhouder geldt dat hij moet investeren in ondernemerschap en vakmanschap.

ligt in kennis en innovatie. De sector heeft een hoog niveau aan ondernemerschap en vakmanschap. Om deze positie te behouden moet er geïnvesteerd worden in kennis, onderwijs en vaardigheden van de nieuwe generatie melkgeitenhouders, maar ook in die van de bestaande melkgeitenhouders. Ze moeten nog betere managers worden.

kleinschalig biologisch melkgeitenbedrijf met een verbredingstak in de zorg aan de andere kant. 'Wat telt is de schaal die past bij de ondernemer.' We kunnen het niet beter illustreren dan met deze 2 reportages. ■

GEITENHOUDERIJ IN VLAANDEREN

In 2012 waren er in Vlaanderen 62 gespecialiseerde geitenbedrijven, voornamelijk in Vlaanderen. Bio staat sterk in deze sector: biologische bedrijven hebben 16% van de geiten. Sinds 2000 is het aantal geiten in België meer dan verdubbeld van 16.000 in 2000 naar 39.000 in 2013. Tot voor een

aantal jaren was de geitenhouderij in Vlaanderen eerder kleinschalig en werd de melk verkocht via de korte keten. Sinds een aantal jaren zet de professionalisering zich door. Bedrijven worden groter en professioneler en leveren hun geitenmelk aan de zuivelindustrie.

BELEEF DE GEITEN!

“We willen dat onze 3100 geiten het hier even goed hebben als op een kleinschalig bedrijf. Dat willen we ook aan de buitenwereld laten zien.” Frank en Anita Brinkhaus van Franks farm zijn met grote onderscheiding geslaagd in hun opzet. – *Luc Van Dijck*

Hoewel geen landbouwer van huis uit, wilde Frank Brinkhaus altijd al iets met landbouw doen. Hij werkte jaren op een groot geitenbedrijf. In 2009 was het moment aangebroken om samen met zijn maat Gert Billekens een eigen bedrijf te starten. In 2009 werden 2000 foklammeren aangevoerd in een leegstaande stal die Frank kon huren. In februari 2010 begon hij te melken; de melkgeiten vonden onderdak in een oud legkippenbedrijf dat hij had aangekocht. Vandaag zitten er op Franks farm 3100 geiten. Die produceren 4,5 miljoen kg melk. Zij worden driemaal per dag gemolken. Aan de vroegere legkippenstal moest niet veel verbouwd worden. De verlaagde potstal was goed geschikt om geiten te houden. Bij de rondleiding krijgen we een uitgebreide uitleg van Frank Brinkhaus over hoe het er op dit mooie melkgeitenbedrijf aan toe gaat.

Voercarrousel

De geiten zitten in 2 grote stallen met in iedere stal ongeveer 1500 geiten. Een 200-tal afmelkers en probleemgeiten wordt gehuisvest kort bij de melkcarrousel. “In stal één moeten de geiten door de 50-stands voercarrousel om hun portie krachtvoer op te halen. Eén voerplek per 30 geiten is wat krap; daarom kwam er later in stal 2 een 70-stands carrousel”, maakt Frank duidelijk. “De geiten gaan de gang naar de carrousel op en in de box wordt de zender in hun rechteroor uitgelezen. De computer berekent voor iedere geit hoeveel krachtvoer zij mag hebben volgens productie (tiendaags gemiddelde), toeslag voor drachtige dieren en toeslag voor jonge dieren. Er is geen correctie voor conditie om te dikke dieren niet te straffen en om bij te magere geiten het risico niet te lopen dat ze ruwvoer laten liggen met de kans op diarree. De voer-

carrousel draait nagenoeg 24 uur op 24. Het systeem is erop voorzien dat de geiten zo constant mogelijk hun rantsoen kunnen komen ophalen en dat lukt goed.” De basis is 2,8 kg brok voor 5 kg melk plus wat gras. Elke kg melk meer is plus 0,4 kg brok. Als ze 10 l melk geven zitten

.....
Wij willen geiten die vele jaren goed produceren.
.....

ze op 4,8 kg brok waarvan 900 g in de melkstal en 3,9 kg in de voercarrousel. De hoogproductieve dieren bezoeken de voercarrousel tot 15 keer per dag. De minimumhoeveelheid brok is 125 g. De computer bepaalt hoeveel brok iedere geit krijgt, rekening houdend met de tijd

tussen 2 bezoeken, op basis van de grenzen die ingesteld worden. De bak moet altijd leeg zijn zodat de brok fris blijft. Een rondje op de voercarrousel duurt ongeveer 5 minuten en dan moeten ze er uit. Geiten die direct willen terugkomen, moeten eerst 100 m lopen naar de doorgang achter in de stal en dan 100 m terug. Zo is de tijd tussen 2 voederbeurten gespreid. Het voordeel van een voercarrousel is dat dominante dieren de andere niet kunnen verdringen. In de stal lopen de geiten tweemaal langs de strooif en langs 40 strekkende meter waterbak. Ze hebben genoeg ruimte om te gaan liggen en om te herkauwen. Via het middenpad krijgen ze 3 keer per dag wat gras. De medewerkers lopen alleen tussen de geiten als het echt nodig is. Maximale rust in de stal primeert.

Productie en fokkerij

In de stal zitten zowel jonge geiten die pas gelammerd hebben als duurmelkers. "Van de eerste lichte uit 2009 hebben we nog 570 geiten waarvan 200 die nog steeds in eerste lactatie zitten. We streven maximaal naar duurmelkers die gedurende 4 tot 5 jaar goed produceren. De geiten boven 5 kg moeten ons saldo opdrijven. De eerste dieren die na 500 dagen nog altijd een topproductie halen maar wel minder dan 5 kg geven, komen in aanmerking voor inseminatie. Die geiten worden dan verder uitgeselecteerd op basis van melkcurve, prestatie van de dochters en exterieur. We proberen de veestapel te verbeteren met het Tripple A-systeem. De geiten worden getypeerd op basis van de 3 sterkste en de 3 zwakste kenmerken van het skelet. Die typebepaling kost 6 euro per geit. Als de volgende generatie een paar liter melk meer geeft, dan is dat bedrag snel terugverdiend. Die selectie doen we 3 keer per jaar. We hebben 3 lammerperiodes, dat betekent 3 periodes van selectie, inseminatie, lammeren en opfok. De geiten worden gedekt rond 15 september, 15 januari en 15 mei en lammeren 5 maanden later af. Zo is de werkdruk mooi gespreid. Maar eigenlijk stopt het nooit: de ene cyclus loopt over in de andere.

Wij streven naar dieren met een constant productieniveau. We hebben nu 7 geiten met 10.000 l melk, allemaal in de eerste lactatie. Eén geit geeft nog steeds 9 l per dag en dat na 1600 dagen. De geiten die niet zo een hoge productie halen maar nog heel gezond zijn, worden verkocht als

fokvee. Wij verkopen fokbokken van 4 tot 5 maanden oud maar ook oudere bokken van 10 maanden tot 2 jaar en meer. Oudere bokken dekken beter. Om de genetica van de beste geiten te behouden, laten we die dekken door een eigen bok die zich bewezen heeft in ons systeem en hopen daaruit een paar goede bokken over te houden. Daarnaast worden ongeveer 700 tot 800 geiten per jaar geïnsemineerd. We kopen nooit bokken aan. We gebruiken zoveel mogelijk vers sperma maar we doen ook proeven met diepvries-sperma. We hebben een twintigtal bokken. 80% van onze bloedvoering is van het Franse Saanenras. De laatste inseminatierondes haalden we volgende succesratio's: 56%, 68%, meer dan 70% en 2 keer boven de 80%. We bannen alle risico's. We leren constant bij en scholen ook de medewerkers bij in het werk."

niek met een hoge frequentie en met een lange rustslag komt uit Groot-Brittannië. Door het gewicht van het melkstel, melkt de geit mooi leeg in combinatie met de hoge pulsatieslag. Zo kan je met goed vertrouwen met een buitenmelker melken waar je de geiten verderop niet meer kan zien. Je moet vertrouwen op de melktechniek, op de herkenning van het dier en op de instellingen van de computer. Bij ons is de afstelling zo dat een geit die 30% beneden het gemiddeld niveau melk geeft, nog een rondje in de carrousel meedraait." Een goede melker haalt in ideale omstandigheden en met een goed afgestelde melkinstallatie 1000 geiten per uur. In de praktijk zijn er omstandigheden (hoogproductieve, traagmelkende, probleemgeiten...) die de doorstroming verstoren. In 4,5 uur zijn alle 3100 geiten gemolken en

Frank Brinkhaus (links) en Jelle van de Mortel: "We zijn gefocust op een duurzame en constante productie en op de verbetering van de voerefficiëntie."

In de melkstal

De geiten komen per stal in één keer in de wachtruimte. Ze komen met 3 tegelijk op de carrousel met 84 standen. Als ze bij de uitgang nog niet leeg zijn, blijft de box dicht en maakt de geit een tweede rondje. "We kunnen dat ook zo instellen om dieren te selecteren of te insemineren", verduidelijkt Frank. "Elke maand scannen we alle geiten om hun zender en de oormerken te controleren. Een correcte identificatie van alle dieren is in ons systeem cruciaal. Individueel voeren werkt alleen als alles klopt. De melktech-

is de spoeling gestart, dat is 700 geiten per uur.

Open deur

Franks farm is erg gericht op de buitenwereld. "We hebben een groot bedrijf, naar Nederlandse normen een 'dubbel megabedrijf'. Via de boerenorganisatie en via netwerking doen we ons best om deze aanpak te verdedigen. Onze boerderij staat altijd open voor iedereen die wil zien hoe we werken. We ontvangen tientallen groepen per jaar. We hebben respect voor alle dieren en zijn zorgzaam voor de

omgeving. Bezoekers denken vaak dat we een biologisch bedrijf zijn. Wij runnen een groot bedrijf zoals je dat met een klein

lamsvlees en geitenkaas en andere producten op basis van geitenmelk. Het assortiment omvat ook kroketten en

die weeskinderen opvangen door hen een geit te schenken. Van iedere verkochte kilogram geitenkaas gaat 0,50 cent naar dit project.

1 Rust primeert in de stal. De geiten hebben genoeg ruimte en lucht. Ze hebben stro en water ad libitum. Via het middenpad krijgen ze 3 keer per dag wat gras. **2** Individueel voeren werkt alleen als alles klopt. Een goede identificatie van alle dieren is in dit systeem cruciaal.

bedrijf zou doen. Iedere geit telt. Het aantal medewerkers getuigt daarvan. We hebben 7 voltijdse krachten voor 3100 geiten, dat is één persoon voor een kleine 500 geiten of één persoon voor 700.000 kg melk."

Producten

"Ik wilde meer dan alleen maar geiten melken", klinkt het overtuigd. "Zo zijn we gestart met de commercialisering van

bitterballen met lamsvlees en ambachtelijk roomijs. Steeds op zoek naar nieuwigheden, nam ik een specialist onder de arm voor de ontwikkeling van een geitenlikeur 'Violatta'. Frank en Anita, die mekaar hebben ontmoet door het bekende tv-programma 'Boer zoekt vrouw' en die ondertussen bekende Nederlanders zijn geworden, zijn ook ambassadeurs van 'Goeie Geit'. Dit is een project dat steun geeft aan gezinnen in Oeganda

Personeel

"Een groot bedrijf krijg je alleen op orde met een hecht team van medewerkers en op basis van protocollen en goede werkafspraken. Jelle van de Mortel die ook veel ervaring opdeed in een ander bedrijf staat mee aan de leiding van Franks farm. Anita rondt momenteel haar studies voor dierenarts af. We werken het jaar rond met 7 medewerkers waarbij 4 Poolse krachten voor het melken. Die werken 6 weken (2 weken 's ochtends melken, 2 weken in de namiddag melken, 2 weken 's avonds melken) en hebben dan om beurt 2 weken vrij. In de lammerperiode komen er nog een paar gelegenhedswerkers bij. Die komen driemaal per jaar voor telkens 3 weken. In september zetten we een nieuwe stap. Dan komt met Anne-Riet Boerenkamp een nutritionist mee in het management. Zij heeft een dubbele opdracht. De eerste is om meer te doen met alle data die we hebben om het bedrijf, de fokkerij en de productie verder te optimaliseren. Daarnaast bouwen we een team uit voor de begeleiding van startende en bestaande geitenbedrijven, ook in het buitenland.

We hebben een heel jong team met mensen tussen 20 en 30 jaar. We zijn gefocust op een duurzame en constante productie en op de verbetering van de voerefficiëntie. Om ons en de medewerkers scherp te houden, bespreken we iedere eerste maandag van de maand de technische resultaten. We monitoren de paratbc-status, het stroverbruik, de drachtigheidsresultaten, de aflammerresultaten, de sterfte, de afvoer, de ziekten en voerkwaliteit, de productie per groep en per leeftijd en de verhouding bokken-geiten.

We zaten in 2012 op 1311 kg melk, vorig jaar op 1396 kg. Dit jaar verwachten we dat de productie ruim boven 1450 kg zal uitkomen. Volgend jaar willen we naar 1500 kg melk. Vandaag zit de dagproductie per geit tussen 4,3 en 4,4 kg. Goede cijfers motiveren om iedere dag door te gaan. Elke liter meer vraagt een blijvende inzet." ■